

lond sum Føroyar mugu grulva fyrri at fáa loyvi at koma upp í part.

Hóast norðmenn óivað hava mest sær sjálvum at takka fyrri byggja lágmarkssøluprísirn fyrri laks í EF, so hevði í hvussu so er ikki borið til hjá litla Noreg at ásett ein ávisan minstapris á t.d. alumini- um úr Týsklandi við tí grundgeving at tað var ódyrari enn tað norska. — Fyri ikki at tala um, um vit kravdu ásett ein minstapris uppá Cadbury sukurlátu, tí hon var ódyrari enn føroyska Solitude.

Próvgrundirnar fyrri limaskap í EF sýna, at EF ikki verður roknað sum nakað »gott« í sjálvum sær — heldur er tað ræðslan fyrri at verða útsingd- ur frá tí sonevnda »menn- ingini«, ið fær fólk/lond at vilja krúpa inn undir EF-veingirnar. EF-limaskap- ur er sjálvandi góður sum búskaparligur virkismúli móti teimum, ið standa uttanfyri EF, men hevur av somu grund bert á huga, júst tí at onkur stendur uttanfyri — og bert so leingi onkur ger tað. Stremba EF's er tí júst tað øvugta er at heimfelagsskapi okkum so harðliga tórvir í dag, fyrri at kunna byta tilfeingi heimsins meira rættvist menniskjanna millum. Ja, í roynd og veru er EF tjóðarsjálv- søkni av ringasta (fyrri ikki at siga »fúlasta«) slagi, bert í størri mál. Hetta er júst tað sum Sambands- flokkurin, líka síðani hann var stovnaður, hevur barst sum úlvur á skóg í móti. Tí undrar tað í hvussu so er meg, at — av øllum — hesin flokkur sum tann einasti í landin- um sigur seg vilja atkvøða fyrri limaskapi í EF.

Kappingarkriggi. Frá land- til brúkarhertokku

Kappingarsamfelagið skapar vinnarar og taparar. Í dag eru tapararnir við yvirvátning, skulu vit døma eftir húsagangslýs- ingunum og teimum mongu, ið eru uttan arbeiði.

Men tíðirnar í Vestur- heiminum hava búskapar- ligu verið eins tungar og tyngri áður — t.d. fyrri 70/80 árum síðani og aftur fyrri 50/60 árum síðani. Þáðar ferðirnar var or- søkin segd at vera tilfeingistrot, og loysnin var tí: Meiri land (Lebens- raum), landnáms, fleiri hjá- lond. Úrslitið var tveir heimsbardagar. Men tá hoyrði tú hóast alt breist- inar frá bumbunum og skotunum, og tú visti á leið hvar vandin var størstur.

Kappingarkriggið í dag er ljóðleyst og fíggingin at siga ósjónligur — tú varn-

ast hann ikki, fyrr enn pantifóti stendur í dur- unum. Landnáms-hugsan- in er slept, hóast hon kanska í ávisan mun er bytt um við »havnám« (t.d. havokini kring Rokk- in, Jan Mayen, Bjarn- oynna, Hopen, Svalbard o.s.fr.), men meðan fisk- urin er vápnaleysur, høvdu blámen hóast alt spjót og orvar at verja seg við.

Tilfeingið, ið kriggjast verður um í dag, er brúkar- in. Tað eru vit — tú og eg ella kanska rættari- jagt: Tann partur av okk- um, ið hava og vinna pen- ing. Vápnini eru fremst av øllum fjelmiðlarnir, hesar andaligu maskinbyrsur, ið nærum dagin á tamp og dag undan degi hamra og duka í okkum, hvat vit skulu eta og drekka, hvussu vit skulu búgva, sita, sova, ganga, koyra o.s.fr., ja, eisini hvussu og hvat vit skulu hugsa, so vit at enda verða vovin fæst inn í eitt brúkar- mynstur, ið vit ikki megna at slita okkum úr. — Royrnir onkur tað kort- ini, verður hann úthýstur av samfelagnum.

Avleiðingarnar

Tað bert fáur tykist at hugsa um er, at hetta okk- ara brúkararnystur er at- voldin til øðrumegin: At 1,5 milliardir menniskju liva á hungursmarkinum harav triðjungið eru bein- leiðis heilsubrekað, 1,4 milliardir hava ikki reint vatn, 600 milliónir eru ar- beidisleys og hvørt ár doyggja 40/50.000 børn í hungri (tvs. líka nógv sum alt okkara samfelag). Og hinumegin: At um dálk- ingin, eitríngin og geis- línin av luft, jørð og vatni saman við oyðingini av frumskógunum og øðrum livsneyðum tilfeingi heimsins heldur áfram sum higartil, so er vandi fyrri at longu um 40–50 ár er valla livandi á jørðini («Our Common Future», «Worldwatch», FAO).

Worldwatches planbú- skapurin er (var) í veru- leikanum bygdur upp í kapping við Vesturheim- in. Munurin er bert, at í kommunistlondunum er útgangsstæðið marknaðar- einkarrætturin (innara marknaði), meðan hesin einkarrætturin sum nevnt er aðalmálið — gularótin — ið marknaðarbúskapur- in strembar fram ímóti, men vónandi ongantíð eydnast at rækka heilt. Kommunistlandanna lut- ur av eitríngini og dálk- ingini av livhválvinum (biosferuni) er upp á seg- nógv størri enn lutur Vesturheimsins, men gevur okkum samstundis eina mynd av, hvat vit kunnu vænta okkum jú nærri marknaðarbúskap- urin nærkast sinum aðal-

máli, nærkast gularótin.

Tey ríku marknaðarlondini

Vit royna sjálvandi at selja okkara fiskaverur har vit fáa sum mest fyrri tær, og verður tá talan um serliga hesar — hvør sær meira og minni avbyrgdu marknaðir:

Lond	Fólkatal
USA/Canada	300 mill.
EF	320 mill.
Arabarlondini	340 mill.
Japan	120 mill.

Her mugu vit gera okk- um púra greitt, at jú nærri vit knýta okkum at einum av hesum marknaðunum — t.e. EF — jú størri verður búskaparliga fjar- støðan (gjöld/tollur kemur ímillum) til hinar mark- naðirnar.

Í dag er okkara høvuds- marknaður EF og hyggja vit einans eftir útflutnings- virðinum sum hann er júst nú, so er kanska rætt at siga — men bert út frá ein- um lútuvinnings sjónar- miði — at tað búskapar- ligu »lønar« seg fyrri okk- um at gerast limir í EF. Nú finnst jú onnur virði enn tey búskaparligu, og eg skal her heldur ikki gera nakrar metanir um hvussu leingi vit høvdu kunnað dansað rundan um gullkálvin um vit komu í EF. Heldur vil eg royna at nærkast tí spurn- ingi, tú í dag — av góðum grundum? — ongantíð sær settan:

Hvønn týðning hevur tað fyrri EF at Noreg, Ísland, Føroyar og Grøn- land gerast limir í hesum felagsskapi?

Vit kunnu byrja við okk- ara egna landi.

Við »havbenum« eru Føroyar umleið 275.000 km² til støddar, t.v.s. eins stórar og t.d. Italia (60 mill. íb.) ella um 14 ferðir so stórar sum Benelux- londini (25 mill. íb.). Har- næst telist okkara havbe- n millum teir reinastu í heiminum, feskvatnið í okkara áum, lækjum og vøtnum er yvirhøvur eisini so reint, at tað kann drekkast beinleiðis, og luftin er enn sunn og frisk. Í EF-londunum er stør- ur partur av jørðini longu um at verða útpind, skóg- irnir eru nógvastaðni doyggjandi, luftin ósunn og feskvatnið í áunum og vøtnum so dálkað, at tú ert í vanda fyrri at verða eittraður um tú drekkur tað beinleiðis.

Havbous okkara fram- leiðir árliga uml. 300/350 milliónir tons av »hav- grasi«! (Plantu-plankton). Høvdu vit t.d. kunna havt seyð gangandi á hesum »boi«, vildu vit kunna framleiðt o.u. 30 milliardir

kg. av seyðakjoti árliga, ið svarar til o.u. 1.000 milli- ardir krónur ella meira, t.v.s. 20 mill. kr. pr. í- búgva pr. ár.

Kanska ganga 50 ár, kanska 200 ár áðrenn vit hava lært okkum hvussu vit skulu fáa veruliga nýttu av hesum ómetaliga stóra livrunna tilfeingi, men tað er so har tøk til okkara eftirkomarar sam- an við tí, ið undirgrundin enn fjarir.

Nýttist mæt at siga meira? — EF vil sjálvandi himmalfegið hava lond sum Føroyar, Grønland, Ísland og Noreg við teirra ómetaliga ríku »havbe- num« og undirgrundin í sin fœvning. Treytin fyrri høgri livikorin í EF-lond- unum er júst framhald- andi vøkstur stórindnaðar- ins, men fyrri at kunna halda áfram tórvir honum støðugt vaksandi nøgdir av eins væl livrunnum sum olivrunnum rávorum, og hvar frá skal so hetta tilfeingi koma?

Higartil hevur ídnaðurin í ein stóran mun fingið sín- ar rávørur úr menningar- londunum, lutvíst í býti við vápn, men horvna kommunisthóttanin, vaksandi fólkatalið, hung- ursneyð og kanska einas- mest av øllum: Broytta tilvitskan hjá hesum fá- tæku fólkunum, hevur trýst fram krav um sjálv- bjargni av øllum neyð- synjarvorum, og minking av útflutninginum av ótil- virkaðari rávøru.

»Heilatrasturin« í Brux- elles er pinliga væl vitandi um hesar deplu framtíðar- vánir stórindnaðarins, men lástast sjálvandi sum alt stendur væl til, tí sum er liggur veruliga skraðið kanska 6–10 ár fram í tíð- ini, og til ta tíð vil nýtt til- feingi úr Norðurlondunum og Eysturlondunum vera tækt, so vøksturin kann halda á fram enn nøkur ár.

Eitt mark er fyrri allan vøkstur

Allur stórindnaður grundar sín vøkstur og menning á langfreistaðar ætlanir, ofta 20–40 ár ella longur fram í tíðina, og politikar- arnir mugu fylgja somu kós, skal teimum vera liv lagað sum politikarar.

Yvirhøvur er tað henda kós stórindnaðarins, ið tey seinastu 40 árinu hevur skapt ta vælferðarsamfe- lag, vit her í Vesturheim- inum hava livað í. Men seinastu árinu hevur tað byrjað at sansað meira og meira at: Árliði fíggarligi vøksturin er minkaður og arbeiðsloysi hevur verið vaksandi. Náttúran hevur svarað aftur: Grøðin er ikki longur í vøkstri, men tvørturímóti í minking og grøða staðni, og jørðini tórvir støðugt meiri tæð- ing (handilstæð) skal mink-

ingin ikki verða ov ógvil- lig. Hin vegin skapar vaksandi tæðingin stórar umhvørivirupulleikar.

Í havinum er tað ikki mætari: Eystursjógurvin og stórir partur av Norð- sjónum eru longu so dálk- aðir og eittraðir av idnað- inum og landbúnaðinum, at har er longu farið út um nærum øll mörk. Í Norður- Atlantshavinum hevur dálkingin enn ikki skapt veruligar trupulleikar, men hin vegin vita vit, at her eru flest allir teir van- ligu fiskastovnararnir (tosk- ur, hýsa, seiur, sild og makrelur) meira og minni niðurfiskaðir, ella á mark- inum at verða tað. Liv- runna tilfeingið í hesum havinum er tó ómetaliga ríkt og avbjóðingarnar eins stórar. — Loysunar- orðini her eru: Vilji, sjálvs- áliti, hugflog og eitt sindur av teknifróði.

Meðan politikararnir í Vesturheiminum tey sein- astu 10–15 árinu hava verið noyðd til slakað fyrri støðugt fleiri av krøv- um frá teimum vaksandi umhvørvis- og náttúru- verndarræðslunum, hava politikararnir í kommuni- stisku londunum ikki nýttist at tikið somu fyrilið — politikararnir her vóru jú samstundis »idnaðar- bossar«, so her er oyðing- in, dálkingin og eitríngin av livhválvinum yvir- høvur nógv verri.

Planbúskapur, mark- naðarbúskapur ella norrøni »blandingarbúskapur«?

Sama hvørja skipan vit vilja, og hvar vit snúgva okkum, so renna vit í dag høvdið ímóti.

Samanumtikið

Í gerandisdegnum verður tú ofta spurdur, um tú ert sosialistur («vinstravend- ur») ella liberalistur («høgravendur»), ella tú verður beinleiðis skirdur at vera skjótt hetta skjótt hatta. Fyrri meg er tað eins og gravað verður upp tvey hálvrotin lík (Karl Marx og Adam Smith), sum eg so skal velja millum. Hvi skul vit partu grava upp gomul lík, og halda fast við tað, sum var — tað vanabundna?

Tað er í dag vit liva, og tí mugu vit royna at gera okkum eina heildarmynd av tí, sum fyriferst kring okkum í dag, hvønn vegin menningarlieðin tykist ganga, hvar støða okkara er í hesari mynd, og hvørjar møguleikar vit, við tí folki ið her býr, og tí tilfeingi vit ráða yvir, hava at mennast í øllum hesum — eg mundi næst- an sagt: Hurlivas.

Hugsu vit einans í »pengum«, so er heimsins rikasta tjóð í dag Japan, men eingin tjóð hevur í mun til fólkatalið so fá- tækt náttúruutilfeingi sum júst henda tjóð. Hin vegin er tað heldur einki fólk, ið

so skilligt hevur vist á, at fyrri vinnulivið hevur náttúruutilfeingið litið og einki at siga í mun til vit, skil og hugflog menniskj- unar, tá øll draga somu linu.

Her hjá okkum hevur tað tey seinastu 10–15 árinu sum kunnugt verið yvirhøvur teir somu 8–10 mans, ið »vita best«, ið hava drigið linuna og á- framt »draga« og stýra vinnulivið og tí eisini færdi politikkinn í hesum landi. Úrslitið kenna vit.

Somu menn — onkur teirra sigur tað beinleiðis, aðrir krógva sína hugsan — vilja at Føroyar skulu gerast limir í EF.

Sama hvat hvør okkara heldur er best fyrri sam- felagið, so skulu sjálvandi vit øll hava møguleikar at kenna okkum heima á hesum klettum. Men tað krevur aftur, at vit øðru- megin viðurkenna og virða at onnur kunnu hava eina heilt aðra fatan av livsvirðum og livs- dygdum enn vit sjálvi, og hinumegin: At egnu, trongskygdu áhugamál ella stuttfreistaðar vinn- ingloysnir fyrri samfelag- ið ikki eru avgerandi í okkara støðutakan til eitt fyrri landið so grundlegg- andi týðningarmikið mál sum limaskap í EF.

Í mun til fólkatalið eiga vit eitt ómetaliga ríkt náttúruutilfeingi, ið endur- byggjar seg sjálvt á hvørj- um ári. Fólk ið er vælut- búgvið, men tað verður stýrt við harðari hond, uttan veruliga at vita av tí, tí hendur teirra 8–10, ið »draga linuna« eru ósjónligar fyrri tey allar flestu. Tær rækka tó alla staðni: — Har lógir verða smíðaðar, har stórv verða sett, har fløgur verða framdar, har peningur verður jattaður, har dómir verða sagdir, har kirkjur og samkomuhús verða bygd, ja, inn í barnagarð- arnar, skúlastovnar, sjúkrahúsin, SEV, Landsverkfrøðingin, landsstýrið osfr., osfr.

Hesar ósjónligu hendur teirra, ið »vita best« góð- taka ikki aðrvisi hugsandi menniskju og nema ikki lærdóm frá annar manna vitan og royndum. »Sjálv- søkni« og »Maktgrind« er teirra býmerki.

Megna vit ikki at slita okkum leysar úr hesum køvandi, kálkaðu hondum og eggja fram fólksins sjálvsáliti, hugflog, handa- ligu og andaligu skapandi evni og ikki minst: Livs- gleði og áliti til livið og medmenniskju — ja, so megna vit heldur ikki at forða fyrri at ríka náttúru- tilfeingi okkara verður handað Bruxelles, og hvussu tað verður umsitið frá hesum maktarinnar miðdepli, skuldi verið lætt at gitt.